

Leif Pjetursson: *Drømmen om det absolute – den radikale kulturstrømning*. (Hans Reitzel, 1984). 144 s., 138 kr.

Forfatteren, der har litteratur som fag, har villet give en samlet almentilgængelig indføring i radikalismen i håb om, at den måske derved kan få et lille puf. Han forstår radikalisme som en kritisk holdning til de bestående forhold, som regel koblet sammen med en utopi, en forestilling om en anderledes og bedre tilværelse, der et sted defineres som »et demokratisk selvstyrende og selvfungerende samfund, hvor de økonomiske, tekniske og videnskabelige ressourcer anvendes på en social human og retfærdig måde« (134). Denne vage og elastiske definition sætter ham i stand til at postulere en sammenhæng, en strømning, mellem så forskellige – synes jeg – kulturfænomener som Brandes, de kulturradikale og de nyradikale (i 50'erne og 60'erne) på den ene side, og beat'en, rock'en, punk'en, bz'ere og andre moderne fænomener på den anden. Det forekommer umiddelbart søgt at ville koble den første gruppes intellektualiserede appel til en realistisk betragtning af verden og søgende, prøvende livsholdning med en række »flippede«, anti-intellektuelle, fantasifulde protester mod forholdene. Protesten synes til syvende og sidst at være det eneste samlende.

Hovedvægten ligger på de sidste 30 år, og det synes først og fremmest at være et forsøg på at legitimere en sammenkøbt, rimeligt nøgtern 68-ideologi med et strejf midteroprør (Villy Sørensen er en central forfatter i bogen). Der er tilbageblik til den »individorienterede radikalisme« i slutningen af 1800-tallet og mellemkrigstidens kulturradikalisme. Men forfatterens standpunkt kan være svært at greje. Han beskriver sympatiserende ikke bare 68-holdningen og midteroprøret, men også f.eks. punkere og bz'ere, der vel kan betragtes som næ-

ste generations oprør mod de nu gamle (bl.a. 68'erne). Det anvendte materiale er væsentligst litterære tekster suppleret med samfundstänkere som f.eks. Marcuse og altså midteroprørerne.

Alt i alt er det temmelig overfladisk og meget forenklet (men det hænger måske også sammen med, at bogens vigtigste målgruppe synes at være undervisningssektoren). Man får dog nogle rimelige korte signalemeriter af en række nyere protestfænomener, og så kan man jo forsøge selv at gå videre derfra.

Jens Chr. Manniche

Torben Schousboe (udg.): *Carl Nielsen, dagbøger og brevveksling med Anne Marie Carl-Nielsen 1-2*. (Gyldendal, 1983) 674 s.

Carl Niensens datter, Irmelin Eggert Møller, der døde 1974, opbevarede et stort arkivmateriale efter faderen. Det drejer sig om fotografier, breve, dagbøger og andet, der ved nærværende udgives foranstaltning nu er overdraget til Carl Nielsen museet i Nørre Lyndelse og til Det kongelige Bibliotek i København. I to omfangsrige bind præsenteres her et udvalg af materialet, nemlig dele af Carl Niensens dagbøger og brevveksling med hustruen Anne Marie, født Brodersen. Da dagbogsnotater og brevveksling supplerer hinanden, præsenteres materialet som en helhed med udgiverens forbindende tekster og kommentarer. I tid spænder udvalget fra efteråret 1890 til komponistens død 1931. Selv om der er tale om 6-700 sider, er der alligevel utallige udeladelser. De er angiveligt foretaget dels for at undgå banaliteter fra dagligdagen dels af hensyn til andres følelser. Hvad det første angår, er der trivialiteter nok endda. Hvad det sidste angår, er udgiveren inde på en farlig vej, der kan føre til servering af æg uden salt.

I det store værk kan der findes mange oplysninger om Carl Nielsens kontakter, både nationalt og internationalt; men først og sidst belyser materialet forholdet mellem komponisten og hans billedhuggerhustru. Det kan man jo godt kalde privat, men det er også kulturhistorie, en del af baggrunden for kunstnerens skaben.

Sikkert er det, at Carl Nielsen – også udtrykt af døtrene i en radioudsendelse – nogle gange gjorde et stort indtryk på damer med sin drengede charme. Det kom der komplikationer ud af i de lange perioder, hvor hustruen arbejdede borte fra hjemmet på sine store billedhuggerværker. Udgiveren har følsomt, men direkte i en forbindende tekst skildret situationen, der førte til en årelang krise mellem ægtefællerne. Anne Marie var ret kompromisløs i sine krav, men det åbenbares i brevvekslingen, at hun i perioder var så stærkt optaget af sin kunst, at familiens anliggender, følelsesmæssigt og praktisk, ganske trådte i baggrunden. Så sad komponisten isoleret med børnene, tålsomt klagende over udeblivende livstegn fra hustruen.

Der er ingen tvivl om, at denne udgivelse er en nødvendighed. Ved hjælp af bogens registre kan eventuelle brugere af Carl Nielsen-materialet orientere sig; men den kunne godt være reduceret med en tredjedel, især da der alligevel er mange udeladelser. Udgiveren er en grundig mand, i nogle tilfælde for grundig. Det er næppe nødvendigt for bogens brugerkreds at forklare, hvad Tannhäuser og Meistersinger er for noget. Og grundigheden går over i pedanteri en gang imellem; det kan således til nød være interessant, at Carl Nielsen havde hemmeligt telefonnummer i 1920'erne, men det er lidt sent at oplyse, at nummeret var BYen 4685! Udgiveren har valgt at bringe teksterne i deres oprindelige ortografi. Det kan man også stille et spørgsmålstegn ved. Hvad skal

det tjene til at viderebringe i hundredevis af Anne Maries stavefejl. Det er jo ikke en middelaldertekst, der kræver nærlæsning. Brevene kunne sagtens være bragt i moderne retskrivning.

I hvert fald ligger der en jätteindsats fra udgiverens side, og værket er – med Carlsbergfondets støtte – et monument over vor største komponist. De smukke bøger er forsynet med omslag af Niels Bøje Ziegler, og begge bind er velforsynet med gode billeder fra familiealbummet.

Ib Gejl

Jan Kobbernagel: *Studenteforeningens historie 1890-1980, Bd. I 1890-1920*, Kbh. 1984, 377 s. *Bd. II 1920-1950*, Kbh. 1985, 368 s., 176,- kr. pr. bd. (Nyt Nordisk Forlag)

I sit otium har professor Jan Kobbernagel gennemløbet den københavnske studenteforenings arkiver siden 1890 og har foreløbig udgivet 2 af 3 bind, der skal beskrive foreningens historie indtil 1980.

Størstedelen af værket angår studenteforeningens egen lilleverden med generalforsamlinger og punchesold. Man får således at vide om forargelsen over, at senioratet fik en finere slags punch end de menige medlemmer. I 1928 forarges man over, at den sammenløbne hoben studerende i Århus vil benytte sig af det fornemme foreningsnavn. Ved at følge emnerne for foredragene i foreningen får man et billede af tidernes skiftende kulturpolitik. I de første år var det ganske vist forbudt at drøfte politik, men efterhånden bliver det netop de politiske debatter, som giver foreningen en betydelig placering i offentligheden, hvilket medfører en usædvanlig god pressedækning.

Der burde have været gjort noget mere ud af, at studenteforeningens parla-